

УДК 340.12

Степан Сливка

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права, психології та
інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
stepan.s.slyvka@lpnu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1683-4363>

ПРАВИЛА РОЗВИТКУ КАНОНІЧНО-ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ

<http://doi.org/10.23939/law2023.38.091>

© Сливка С., 2023

Педагогіка однаковою не буває. Основна причина суперечливих, різних змістів науки педагогіки у методології, викладі матеріалу. Методологія науково-дидактичної думки залежить в більшості випадків від світогляду автора. У духовній педагогіці домінує канонічно-правовий світогляд. Цей світогляд формує педагогіку на онтологічній духовній основі.

Поняття “світогляд” (світобачення, світоспоглядання) німецького походження. У грецькій мові можна знайти – космологія. Усі атрибуції авторства спричинені різними тлумаченнями – від інтуїтивного бачення світу до його інтерпретації [1, с. 347]. Світогляд – це не тільки “огляд” світу, а щось набагато більше й істотніше, ніж це. Світогляд є деяким образом світу, але також і певною проекцією на світ людських переживань, прагнень, очікувань. Водночас це деяке зусилля, певна мобілізація внутрішніх ресурсів людини, спонукання й спрямування її до залученості до світу. За рівнем своєї організації світогляд може бути поділений на світовідчуття, світосприйняття й світорозуміння. Світовідчуття – це ставлення людини до світу, світосприйняття – це образ світу. А світорозуміння є тісним поєднанням світопояснення й світотлумачення. Споріднює світовідчуття, світосприйняття й світорозуміння, світоперетворення [2, с. 76, 82–84]. Крім того, світогляд має бути органічним. Це означає, що кожний повинен поміркувати і без жодного тиску прийняти певні погляди на світ. Ніхто не має права нав’язувати свій світогляд силою [3, с. 22]. Органічність підкреслює природні властивості поглядів на світ та його оцінку. Думки про природу й суспільство в ній – це закономірність людини. Людина відчуває потребу відчувати цілісність Всесвіту і своє місце у ньому.

Враховуючи вище подані особливості світогляду, у філософії існують такі дефініції: світогляд – це самовизначення людини щодо її місця у світі та взаємовідносин з ним [4, с. 569]; це сукупність вироблених узагальнених уявлень, поглядів, переконань людини про світ, саму себе, своє місце у світі та своє призначення [4, с. 184–186] та ін.

Володіючи такими поняттями про світогляд, можемо розпочати міркування про канонічно-правовий світогляд. Звичайно, при цьому слід врахувати, що існують різні типи, види світоглядів, серед них можна назвати апофатичний, катафатичний, нарративний, міфологічний, релігійний, філософський і т. ін. Ми звернемо особливу увагу на канонічно-правовий світогляд.

Відправною точкою буде те, що людина є образ Божий, що відповідає катафатичному (стверджувальному) світогляду. На світ потрібно дивитися з погляду збереження і розвитку природи, з погляду блага (добра), канонічного права. Потрібно врахувати, що людина є останньою у творенні світу, тому всі закони Всесвіту визначають людську метаантропологию. Людина, як образ Божий, сприймає світ вірою, почуттями і розумом без особливої рушійної сили, оскільки це її онтологічний статус. Тому можна сформулювати таку дефініцію:

Канонічно-правовий світогляд – це наділення Вищими силами людини природним й надприродним даром інтелігбельно і сенсильно усвідомлювати себе образом Божим, який підвладний всім законам творення світу й життя у ньому та увідповідальнення за його гармонію.

Тобто *наділення* пізнавати й *увідповідальнення* за неправомірність цього пізнання є основною вимогою канонічно-правового світогляду. Розуміється, що пізнання людиною світу має межі, які є онтологічним.

Розглянемо компоненти канонічно-правового світогляду: *метафізичний дар сприйняття людиною дійсності; людина у світі як проекція вищих сил, єдиність законів Всесвіту і розвитку людини, онтологічні закони життя людини на землі, увідповідальнення людини за цілісність Всесвіту.*

Метафізичний дар сприйняття людиною дійсності є реальним. Особливий дар пізнання світу випливає з того, що людина визначається ордологічними, екзистенціальними та трансцендентальними вимірами. Ордологічний вимір потребує від людини природного розуму, тобто інтелігбельних засад, які дають їй можливість зрозуміти й організувати своє практичне життя, дар володіння собою, розумною реалізацією довколишніми природними благами, метафізичного розуміння природи дає підстави стверджувати, що людина онтологічно сприймає дійсність в ордологічному вимірі. Тут потрібний дар розуму, мудрості й особливо інтелектуальної чутливості. Ці дари Божі закладаються у кожну людину, але не кожна людина на основі цього правильно розвиває свій канонічно-правовий світогляд.

Ключові слова: світогляд; педагогіка; увідповідальнення; людина; онтологічні закони.

Постановка проблеми. Відомо що, людина у світі є проекцією Вищих сил, тобто образом Божим, мікрокосмосом, мікроприродою. І якщо вникнути глибоко в суть цього поняття, то стає зрозумілим, що людина не повинна жити для задоволення власних потреб. Власне, це задоволення відкладається на останню позицію. А первинним є підкріплення своєї Божественної проекції інтенгбельно і сентильно. Тому початковим завданням для мікрокосмосу є пізнання цього Космосу, яке повинно здійснюватися на канонічно-правових засадах. Людина як надприродне творіння має всі підстави сформувати свій канонічно-правовий світогляд з усіма наявними феноменами, незважаючи на існуючу метафізичну відстань між землею і небесами. Тобто проекція Вищих сил на землі має бути якісною, ціннісною, з канонічно-правовим баченням.

Аналіз дослідження проблеми. Здебільшого дослідження педагогічних законів здійснюється у такій літературі: В. Нестеренко, Д. Гудінг, Д. Леннокс, А. Романова.

Мета. Дослідження правил розвитку канонічно-правового світогляду.

Виклад основного матеріалу. Канонічно-правовий світогляд формує потенцію, внутрішню силу, яка може проявити себе пізніше. Ця інтелігбельна і сенсильна здатність, яка ще не цілком розвинена або не використовується, має у собі мистецькі уміння, волю стати надійною онтологічною будівлею на землі й особливо на небесах.

Ми не завжди усвідомлюємо **єдиність законів Всесвіту і розвитку людини**. Але, насправді, світ, крім людини, створювався словом. У словах була вклада логістика, закони розвитку так, що із законів попереднього дня випливали закони наступного дня. Тобто закони кожного дня містили у собі закони попереднього дня. Оскільки людина створена останньою, то вона містить у собі всі закони, створені від першого до шостого дня. Причому ці закони стосуються окремо тіла, душі, духу, вони метаантропологічні для людини. Така логіка не викликає здивування, оскільки Бог створив закони, а образ Божий отримав проекцію цих законів. Іншими словами, людина, її антропологічний розвиток регулюються законами Всесвіту, а її світогляд містить засади канонічного права від природи.

Закони Всесвіту постійно перебувають у дії. **Онтологічні закони життя людини на землі** визначають природну правомірність світогляду. Онтологічна основа канонічно-правової теорії є проста і зрозуміла – жити згідно з яскраво декларованими Богом нормами. Це означає, що абстрактні міркування людини повинні підкріплюватися реальними онтологічними цінностями, що думки є визнаним світоглядом, який дає користь життєдіяльності людині. Тобто абстрактний світогляд повинен мати реалізацію, конкретні життєві онтологічні події. Використовуючи свої феноменологічні прагнення, людина повинна створювати такі події, життєві факти, які визнаються і захищаються канонічним правом. Звичайно, будуть незреалізованими онтологічні проблеми, які здебільшого стосуються глибинного пізнання і повноти виконання обов'язку образом Божим. Якість і повнота виконання онтологічних обов'язків має вплив на індивідуальну ментальність. Тому часто можна спостерігати прояви в людей ментальних подій, які регламентуються індивідуальними канонічно-правовими нормами. Це не вигадані природні закономірності однієї людини, а реалізація математичних законів Всесвіту з різних “світів” – ордологічних, екзистенціальних і трансцендентальних. Якому “світу” надавати переваги – основна проблема правового буття.

Не слід забувати про **увідповідальнення людини за цілісність Всесвіту**. Йдеться саме про увідповідальнення, а не тільки про відповідальність. Адже увідповідальнення стосуються внутрішньої відповідальності – совісті, як метафізичної категорії. Людина повинна відчувати докори совісті тоді, коли її душа не спроможна підказати, що скоєний вчинок порушив цілісність Всесвіту. У людини з розвиненим почуттям увідповідальнення завжди присутнє переживання за те, як людина себе поводить, що говорить, які висловлює почуття й думки, тобто грішить. Увідповідальнена людина знає, що такі не канонічно-правові дії руйнують тонкі структури Всесвіту, що за це доведеться колись відповідати нам усім. Адже цілісність світогляду визначається трансцендентальним виміром, хоча певні відчуття існують й в ордологічному вимірі. Існує внутрішня позиція людини, її налаштованість на міцність світогляду. Це онтологічна вимога.

Отже, канонічно-правовий світогляд формує потенцію, внутрішню силу, яка може проявити себе пізніше. Ця інтелігібельна і сенсигібельна здатність, яка ще не цілком розвинена або не використовується, має у собі мистецькі уміння, волю стати надійною онтологічною будівлею на землі й особливо на небесах. Потенція світогляду має здатність розвивати тимчасово приховані, канонічно-правові положення завдяки певному акту. Цей акт дії, здійснення і налаштування реалізувати свої здатності міститься у правилах розвитку канонічно-правового світогляду. Ці правила змін є онтологічні, досконалі і відображають обов'язки людини як образу Божого.

Вважаємо, що основними **правилами розвитку канонічно-правового світогляду є: онтологічні, метаантропологічні, синергетичні, метанаративні, метаментальні, катафатичні, цілоспрямувальні, академічні, плекальні.**

Онтологічне правило розвитку світогляду закладене в самій природі людини, яка частково обґрунтовується мінералогією, ботанікою, зоологією. Узагальнене обґрунтування здійснює стверджувальне богослів'я, оскільки людина є вінцем творіння світу, хоча завершальний процес ще триває. Звідси й виникає віра й поклоніння, адже людина не знає свого постійного місця перебування. Онтологічно вона створена, але онтологічно її перспектива залежить від наявності і твердості віри, щирості поклоніння. Ці міркування пов'язують людину з онтологічним правилом

канонічно-правового світогляду. Адже віра й поклоніння впливає із надприродного права, а надприродне право утворюється із канонічного світогляду, з власних споглядань, не канонічної свободної волі.

Треба зрозуміти, що постулат світогляду кожне Боже творіння виконує конкретну онтологічну функцію. Тому існують онтологічні закони, закономірності, які повинні бути враховані у світогляді. Для цього необхідно дослідити ці закони і створити для себе онтологічне (одне, єдине) природне правило розвитку свого світогляду, яке ґрунтувалося б на нормах канонічного права.

Тому вважаємо, що має місце таке **правило: онтологічний канонічно-правовий світогляд забезпечується знанням і дотриманням людиною законів створення Всесвіту.**

Із правила випливає, що людина повинна споглядати на світ під кутом зору дії множини онтологічних законів творення світу протягом умовного тижня. Врахування цих законів (світла, простору і часу, рослинного і тваринного світу, Сонячної системи) відштовхує людину від якогось віртуально не природного надуманого світогляду. Тут потрібно брати до уваги єдність природи і духу, завдяки чому здійснюється онтологічна культурологізація життєдіяльного процесу.

Єдність природи і духу в людині і становить її людську сутність, дає змогу їй відокремити себе від природи (і від власної життєвої сфери) [5, с. 364]. Тобто умовно відділивши себе своїм духом від природи, людина побачить онтологічну сферу природи, яка у мікронному вигляді міститься в ній і з якою потрібно співпрацювати, здійснювати душевно-духовні відносини, не порушуючи онтологічних законів природи.

Розвиваючись за Божими законами, природа відкриває добро і могутність Бога, викликає у людини подив, вселяючи у неї благоговіння перед Богом, а не перед нею самою [6, с. 783]. Це фактично є вплив канонічно-правового світогляду на людину, а також взаємодія буття і діяльності.

Тепер стає зрозумілим: щоб здійснювати культурологічну діяльність, людина повинна дотримуватись норм діяння буття, розвивати канонічний світогляд і знати та дотримуватись меж своєї діяльності.

Видається, що онтологічне правило розвитку світогляду породило таке поняття, як **екологія світогляду**. Виходячи із поданих міркувань, будемо вважати, що *екологія світогляду – це напрям канонічно-правових досліджень, який вивчає процеси взаємодії між буттям людини і її духом, розробляє теорію онтологічного бачення світу та праведного життя у ньому*. Сьогодні поглиблюються екологічно-світоглядні кризові явища, спрощення розуміння місця людини у Всесвіті, раціональне (замість ірраціонального) споглядання на онтологію і деонтологію людського життя.

Метаантропологічне правило розвитку канонічно-правового світогляду має право на існування, оскільки людина складається з тіла, душі й духу і кожна із частин людини має самостійну природу й окрему регуляцію. Звичайно, не відкидаються природно-надприродні засади універсальності. Тому розглянемо три правила сфер набуття і розвитку світогляду: *ордологічний, екзистенціальний та трансцендентальний*, які формуються під впливом законів Всесвіту, і створені Творцем протягом шести днів. Це спільне між трьома сферами.

Беручи до уваги, що **ордологічне правило розвитку канонічно-правового світогляду** полягає в тому, що **тілесне світорозуміння є впорядкованою сферою, елементарною мораллю і позитивним правом.**

Треба мати на увазі, що, виконуючи біблійні настанови, у практичному житті людина повинна ще прислухатися до того, що вимагає суспільство, держава, оскільки тілесна сфера життєдіяльності є видимою, раціональною, що забезпечує її органічність з душею і духом. Тілесний світогляд, матеріальне життя людини є яскравою картиною природи її канонічного життя. Якщо уважно проводити спостереження, то тілесна природа містить у собі багато непізнаних таємниць, тому елементарна мораль, позитивне право намагається ці таємниці утримувати у канонічно-правових нормах. Це, зокрема, стосується і того факту, що Христос зійшов на землю у тілі. Значить, що породив своєрідний таємний елемент тілесного, ордологічного світогляду.

Світогляд є не тільки у тілі, а й у душі, в екзистенції. Екзистенція (внутрішнє буття людини) нащеплює тіло онтологічним світоглядом і утворюється душевне тіло. Душевне тіло перебуває в іншій світоглядній сфері – невидимій, але сильно дієвій. Тому канонічність екзистенціального світогляду потребує постійної підтримки, яку дають Десять заповідей Божих.

Основний зміст правила канонічного світогляду зводиться до сприймання Всесвіту під кутом зору любові, що й породжує відповідне правило: **розвиток екзистенціального канонічно-правового світогляду звершується любов'ю.**

Філософія любові, природа любові з одного боку проста – люби Бога і ближнього свого, а з другого боку – це складна духовна надприродно-правова енциклопедія, яку інтелігібельним способом передати неможливо. Однак із інтелігібельності потрібно взяти зміст існування духовного світу, сенс життя, феномен людини, безсмертя та ін. Глибина цих та інших понять виведуть людину на сенсильність як розуміння душею, серцем, що любов містить у собі надприродні таємниці, частину з яких можна відчуті і застосувати до своєї уяви про канонічно-правовий світогляд. Цей світогляд буде онтологічним, таким, який забезпечує своє обґрунтування.

Буття трансцендентального канонічно-правового світогляду інколи викликає у деяких людей сумніви про його існування. Трансцендентальний світогляд неможливо формувати без міцної віри та відчуття сили впливу надприродного права на людину.

Можна висловити думку, що розвитку **трансцендентального канонічно-правового світогляду** відповідає таке правило: **усвідомлення людиною про життя в небесних умовах має реальні перспективи, коли її всі важкості та незгоди будуть відповідати умовам промислу Божого.**

Дев'ять заповідей блаженств формують такий канонічно-правовий світогляд, внаслідок якого людина отримує духовний дар – життя у Царстві Небесному. Адже звичайне тілесне життя часто негативно налаштоване проти душі, а в той час нечистоти світу чимраз збільшуються і земне життя стає важчим. Людина, яка проявляє велику силу волі, перемагає тілесні похоті, відкидає різні спокуси, а завдяки вірі збагачується духовно і врешті-решт отримує “сертифікат” для проживання у небесній Країні. Це так заплановано Богом, це Його промисел і людина повинна про це знати. Таким способом формується канонічно-правовий світогляд.

Беззаперечним фактом є існування *синергетичного канонічно-правового світогляду*. Адже світобачення ХХІ століття має свої особливості. Часто люди перевищують свої можливості у пізнанні світу. Появляється багато суперечностей, ересей, що призводить до гріха. Рідко появляються думки, що логічно опанувати світ, його структуру, призначення та інше. Людина не повинна, оскільки для неї існують так звані “червоні лінії”. Тому у світогляді є щось особливе, таємниче. Таких залаштунків у природі багато і для людини вони умовно утворюють природно-надприродну систему.

Всесвіт – є єдиною акмеологічною універсальною системою. Система Всесвіту є *складною, вищою, абстрактною, динамічною, нестійкою, нелінійною і відкритою* [7, с. 151]. Саме у такій системі панують синергетичні процеси, які для світогляду створюють труднощі у пізнанні.

Складність системи породжує фрактальність, неповність, на основі чого людина може робити світоглядний висновок, який буде помилковим. Звичайно, причина не тільки в недосконалому людині, а й у самій обширній надприродній будові Всесвіту, його складній системі.

Вища система потребує міцної віри, позамежового способу мислення і відчуття. Це можливо збагнути, набути канонічно-правового світогляду завдяки осмисленню, що людина є образ Божий і вона повинна перебувати у вищій системі Всесвіту. Без виконання цієї умови людина скочується у тваринний світ, де синергетичні аспекти відсутні.

Треба зазначити, що синергетичний канонічно-правовий світогляд вищої системи не є мудруванням людини, а перебуває у Божественному Законі, який слід розглядати як трилогію: *закони природи, закони любові, закони блаженств.*

Закони природи – це закони, за якими розвивається світ без участі людини. Вони з'являлися кожного дня творення світу. Їхня дія синергетична, тобто самоорганізаційна і самореалізаційна.

Людина на основі цих законів створила синергетику природного права як певну теорію, опис природних явищ та зміст природних процесів. Таких теорій досить багато і вони стали методологічними для кожної природничої науки. Як наслідок синергетичний канонічно-правовий світогляд має різновиди: математичний, фізичний, ботанічний, зоологічний і т. ін. Ці світогляди утворюють гештальт природно-надприродного світогляду і за умови дотримання онтологічних законів є канонічними.

Закони любові (Десять заповідей Божих) і *Закони блаженств* (Дев'ять заповідей блаженств) утворюють новий гештальт природно-надприродного світогляду – метаантропологічний. Тут закони функціонування і розвитку людини також є синергетичними. Тобто любов і блаженство є взірцем канонічності синергетики людини: хочеш правильно жити на землі – дотримуйся законів любові, які приведуть тебе до щастя у трансцендентальному світі. Тоді про своє майбутнє не треба думати – воно настане само собою. Головне сформувані у собі канонічно-правовий світогляд під впливом природно-надприродної синергетичної теорії любові і блаженства.

Абстрактна система Всесвіту у світогляді це, власне, і є філософська, метафізична неklasична система. Її можна назвати богословською системою, яка відмінна від діалектики життя, а ґрунтується в позачуттєвій сфері споглядання. Це ірраціональність існування світоглядних догм, але які мають канонічний статус, надсенсильну сутність, що характеризується особливою практикою. Відомо, що абстрактні системи складаються з елементів, що не мають фізичних аналогів у реальному світі. Абстрактність системи Всесвіту пов'язана з духом людини, який перебуває у надприродному просторі, звідки і випливають відволікання від конкретного. Для розуму абстрактна система Всесвіту обґрунтовується синергетичним методом як самоорганізованість і самореалізованість.

Динамічна система Всесвіту впливає з того, що закони природи відображають рух, розвиток створеного світу. Тому синергетика проявляє себе власне у рухливому режимі, діяльності, зміні положення у світогляді. Відсутність динамічності у системі Всесвіту не можлива, тому світогляд містить у собі все нові відомості. Звідси й впливає потреба канонічно-правового обґрунтування світогляду через допустимі зміни у душі людини, певну ентропію, флуктуацію, навіть атракторність, що є необхідністю у формуванні світогляду. При цьому слід мати на увазі наявність синергетичного, самоорганізаційного процесу, а не інтелегібельного впорядкування пізнавальних фактів.

Специфіка *нестійкої системи* Всесвіту для канонічно-правового світогляду полягає в тому, що це феномен буття, явище постійної пульсації, навіть бурхливості. Однак нестійкість системи не порушує функціональні зв'язки в системі, але демонструє мінливість властивостей. Звичайно, нестійка система Всесвіту не виходить за межі природних законів. Аналогічно нестійкість не повинна бути шкідливою у недопустимих змінах у законах любові і блаженств. Наприклад, нестійкість може призвести до неоднорідних думок, надмірне мовчання може свідчити про невизначеність людини, здивування може породити різні теорії і т. ін. Таких явищ існує незліченна кількість і вони повинні бути доступні пізнанню для того, щоб сформувані відповідний канонічно-правовий світогляд і дефініювати необхідне синергетичне правило поведінки.

Закономірною умовою *системи Всесвіту є нелінійність*. Відомо, що нелінійність – це характеристика такого типу розвитку складного явища, за якого проміжні стани містять нові, додаткові детермінуючі фактори, внаслідок чого неоднозначність попередньої детермінації з кожним наступним етапом зростає, а водночас зменшується імовірність передбачення майбутніх станів будь-яких явищ [4, с. 141]. Таким способом ми вбачаємо у нелінійності загадки, таємниці розвитку Всесвіту. Нелінійна система тому і синергетична і не потребує для організації втручання людини. Навпаки людина може в цьому процесі створити перешкоди. Адже у нелінійності ніщо не пропадає. Процес повернення у попередній стан не однозначний, оскільки відбулося набуття нових властивостей. Такі складні, можливо, й незрозумілі природні й надприродні явища однаково є канонічними. Все відбувається згідно з законами природи, тому й метаантропологічні закони (приспособовані до цього) називаються нелінійними.

Необхідною природно-надприродною умовою існування *системи Всесвіту є її відкритість*. Подібно до математики, де є відкриті і закриті множини однорідної природи предметів невідзначеної кількості, у канонічно-правовому світогляді також існують ці поняття. Система, як множина світоглядних елементів, є відкритою, але закрита система становить таємницю для людини і є непізнаваною до певного часу, оскільки людина хоча і є надприродною, але вона лише образ Божий і не набула повноцінної подоби.

Вікіпедія твердить, що відкрита система – це система, яка перебуває в стані постійної взаємодії із своїм навколишнім середовищем. Взаємодія може набувати форми обміну інформацією та енергією. Навколишнє середовище – це сфера життєдіяльності людини, її матеріальні, душевні і духовні умови й потреби, суспільство в широкому розумінні. Тобто ми розглядаємо взаємодію Всесвіту з суспільством, де панує взаємна однозначність: кожному елементу Всесвіту відповідає один і тільки один елемент суспільства і навпаки. Можна сказати про наявність двох підсистем: земної і небесної, які мають різні потужності та різницю між ними. У світогляді важливим явищем є об'єднання та перетин цих двох підсистем. Ці явища досліджує канонічне право, яке формує глибинний, надприродний світогляд і доводить про неізолюваність, а відкритість цілої системи Всесвіту, де відбуваються синергетичні канонічно-правові процеси, зокрема самооновлення, самовідновлення, саморегуляція. Тобто людське середовище є підсистемою Всесвіту, тому людська поведінка, її світогляд мають синергетичний вплив (як позитивний, так і негативний) на небесне середовище і систему Всесвіту загалом, що й породжує відповідні правила.

До основних правил розвитку канонічно-правового світогляду належать й *метанаративні правила*. *Метанаративні правила* випливають із онтологічних літописів, описів, розповідей. Особливий інтерес становить метанаратив в критичній теорії як трансцендентальну оцінку суспільства. Критична теорія побудована на аналізі суспільства, в якому живуть образи Божі, які прагнуть повернутися у трансцендентальний світ. Тому ця теорія формує пропозиції щодо реалізації цього прагнення. Однією із таких пропозицій є метанаративне правило як трансцендентальний опис світогляду про земне життя людини.

Схиляємося до думки, що **метанаративне правило – це опис формування орієнтирів сенсигельного характеру у формі духовної енергії для надприродної плідності**.

Компонентами метанаративного правила слугують: *метаопис правила, трансцендентальні орієнтири земного життя, духовна енергія людини, надприродна плідність людини*.

Метаопис правила здійснює Священне Писання, Священне Передання, Церковне передання, Апостольське передання, Святоотцівське писання, національні канонічні концепції, Вселенські соборні ухвали та ін. Ці Божественні наративи є основними у формуванні та розвитку канонічно-правового світогляду. Фактично вони формують духовну візію наративу, висвітлюють духовну ліствицю, за допомогою якої вірянин знає свій життєвий напрям і чого насправді треба в житті уникати, яких контактів не допускати.

Трансцендентальні орієнтири земного життя містяться у самій вірі. Людина формує свій сенсигельний, почуттєвий стан так, щоб підтримувати тяжіння до набуття небесного громадянства. Віра формує не тільки правило розвитку канонічно-правового світогляду, а й видає своєрідний метанаратив – план ПДЧ (план дій до набуття членства). Цей план реалізовується через перебування у Божественному законі, де зафіксовано, що людина не живе і не вмирає для себе, вона не належить собі, бо є образом Божим. Вона за допомогою віри виробляє (можливо, й не задумуючись) такі орієнтири екзистенційного характеру, які ведуть у трансцендентальний світ. Відбувається онтологічна самореалізація людини за допомогою спрямовуючої сили духу, що в ній живе. Дух у людині молиться і цю молитву людська сенсигельність повинна відчувати. Це важливі тонкощі, які підкреслюють й підтверджують онтологічність життєдіяльності людини. Як досягнути такого стану – це сакральне мистецтво, яке виставляє високу онтологічну оцінку духовних досягнень.

Духовна енергія людини виступає як метанаратив і не допускає першості тілесному мудруванню. Лише духовне мудрування формує світоглядну енергію, яка формує відповідне правило.

Формуючи свій канонічно-правовий світогляд, людина повинна зрозуміти, що духовну енергію має Всесвіт. За допомогою тонких духовних структур Святий Дух наповнює духовною енергією образи Божі, які живуть онтологічним життям. Закон збереження духовної енергії дотримується тоді, коли люди (як образи Божі) духовно ініціюють Всесвіт, поповнюючи його новими порціями енергії. Ця дія виконується тоді, коли людина відчуває внутрішню потребу у духовній енергії, не падає духом, а зміцнюючи духовні цінності, набуває міцної життєдайної сили, вникає у внутрішні сфери природно-надприродного світогляду. Маючи канонічно-правовий світогляд, людина вже набула найглибшого рівня духовної енергії і вибрала свій онтологічний шлях життєдіяльності.

Важливою компонентою метанаративного правила є *надприродна плідність людини*, ознакою якої є ефективність створення у земному житті надприродних чеснот віри, надії і любові, які даватимуть безперечну користь у співпраці образу Божого з Богом. Ці плідні чесноти набуваються Божим даром, наявними надприродними зв'язками, плідними надприродними зусиллями, даними людині для спасіння. Надприродна плідність людини є запорукою досягнення щастя у трансцендентальному світі, що є потрібним, необхідним наслідком земного життя, плодотворними метаантропологічними зусиллями, надприродною здібністю використовувати свої сили для набуття життєдіяльної енергії в перспективі. Плідність і моральність людських вчинків ідуть поряд, але можуть відрізнитися у створенні плодів життя у великій кількості. Більшою мірою від моральності не вимагається значної дієвості у створенні чеснотних плодів для надприродного життя, але саму моральну дієвість вже можна вважати прихильницею надприродних пояснень плідності. Тут враховується і той факт, що прояв моральності є результативним також для розділення плодів, надприродної родючості зі своїми ближніми. Тобто надприродна плідність однієї людини не повинна характеризуватися егоїстичністю. Важливим є цілісність, гештальтність надприродної людської плідності для Всесвіту.

Отже, наративне правило розвитку канонічно-правового світогляду зводиться до розуміння розповіді, опису про онтологічну дійсність, визнання духовних цінностей, допустимих засобів і способів перетворення природи, олюднення людини і природи, відношення до цивілізації та багато інших напрямів налагодження діалогу з Богом. Опустити ці наративи у формуванні та розвитку світогляду ніяк не можна.

Досліджуючи *ментальне правило* розвитку канонічно-правового світогляду, слід зупинитися на понятті **метаментальність**. Річ у тім, що у ментальності є природні й надприродні аспекти. Для висвітлення канонічно-правового світогляду відчувається що природних інтерпретацій не вистачає, оскільки у понятті канонічно-правового світогляду містяться надприродні ментальні трансформації, які впливають із Старого Завіту.

Із Старого Завіту впливають ментальні архетипи як первинні надприродні образи. Це період (старозавітний) насичений ментальними розлюдненнями, люди почали нищити свій образ і образ Божий, який вони носили. Потрібно було змінити ставлення до світу, сформувати онтологічне внутрішнє напруження як ментальність. Почала зароджуватись *метатеорія*, яка мала вплив на інтелегібельну й сенсильну сфери, щоб повернути людей в бік олюднення. Зародити у них ментальний світогляд. Це зародження нової ментальності і не тільки релігійної, а також етнічної, суспільної, національної, всесвітньої. Виходячи з цього, сформулюємо дефініцію метаментальної теорії світогляду.

Будемо вважати, що **метаменталітет – це метатеорія невимовних надприродних інтелегібельних і сенсильних наративів та преславні спрагли прояви унікальних, незмінних властивостей людини, які необхідні для підтримання життєдіяльності образу Божого на земному поприщі.**

Наголосимо, що метаменталітет є надприродною програмою можливих дій, які не завжди можуть себе проявити. Це ті потенційні наддуховні наративи, які неосяжні розумом і невідчутні почуттями, а прояви можуть бути у вигляді жаги як внутрішньої душевно-духовної потреби. Людина не завжди правильно може оцінити чого вона жадає, але такий стан підкреслює, що у ній

щось є індивідуальне, вище від природно-соціального менталітету. Здебільшого надприродну спрагу слід розуміти як дар надприродного менталітету, сильну віру у надприродний стан, яку змінити неможливо. Така людина не піддається також і переконанням, оскільки це дарована, онтологічна компонента образу Божого. У земному житті метаменталітет не завжди помітний, але активно впливає на світогляд, приводить його в онтологічний стан ніби з невідомих причин. Цей світогляд є канонічно-правовий, якого слід дотримуватися.

Метаментальне правило канонічно-правового світогляду полягає в тому, що життя людини утаємничене онтологічними індивідуальними духовними налаштованостями до навколишнього середовища.

Навколишнє середовище вимагає від людини дотримання закладеної у неї надприродної духовної програми, яка є її власним метаменталітетом. Вказівники напряму земних дій людини мають різні глибинні ментальні моделі, які проявляються відповідно до метаантропологічної налаштованості свобідної волі. Тому існує метаментальне правило канонічно-правового світогляду, яке стосується образу Божого і скеровує ці дії на онтологічні моделі. Тобто метаментальних людей багато, але людина повинна вибирати тільки онтологічні, які обґрунтовує канонічне право. Кожна людина задумується над своїм життям, над тим, чи правильно вона живе і як спасти себе від можливих духовних покарань. Але не кожна людина приймає небесну тезу про те, що спасає віра, світогляд. Зокрема йдеться про катафатичний (позитивний, стверджувальний) світогляд, який постійно наповнюється новими відомостями. Це наповнення здійснюється за відповідними катафатичними правилами.

Катафатичні правила розвитку канонічно-правового світогляду впливають із євангельських чеснот: Десяти заповідей Божих і Дев'яти заповідей блаженств, які зводяться, відповідно, до двох основних метафізичних понять: любов і благодать. Тому, виходячи з цього, розглядуване правило містить два значущі компоненти як дві частини: *земне буття людини і небесні перспективи людини*. Звідси впливає відповідне правило світогляду.

Вважаємо, що **катафатичне правило розвитку канонічно-правового світогляду** відображає **таке світорозуміння, де панує реальне енергійне духовне явище, яке здатне відділити надмірну матеріальну і плотську жадібність від онтологічних потреб.**

Реальне релігійне духовне явище людина сприймає тоді, коли вона перебуває у почуттях любові. Це той стан, де сприйняття світу відбувається з позицій добра, схвальності вищих сенсильних станів. Тоді можливе зло не помічається, не відчувається його згубної дії, а вимальовується онтологічна перспектива. Фактично енергійне духовне явище забезпечує успіх у боротьбі світоглядів. Адже земне життя насичене потягами до матеріального, плотського зла, без яких можна обійтися. Тому виконання катафатичного правила потребує онтологічної благодаті, без якої самостійно справитися з різними світоглядними діями досить складно, оскільки у науці ще достатньо місця займають апофатичні (заперечувальні) правила, які впливають із земних умов буття.

У житті людину постійно переслідує мета її буття. Це переслідування часто грішне, викликає певні нарікання на свою долю, побутові умови і т. д. Тому канонічне право пропонує віряниніві спеціальні **цілеспрямувальні правила розвитку світогляду.**

Цілеспрямувальність як плановість, планомірність веде людину до конкретної мети і застерігає від побічних захоплень. Це свідоме і навіть підсвідоме прямування людини до онтологічної моделі бажання. Опанувавши собою, людина цілеспрямовано шукає бажане онтологічне буття, там, де вона є насправді – у своєму світогляді.

Цілеспрямованість відображає векторний характер людського буття. Цілеспрямована людина енергійна, рухлива, скерована на досягнення мети, навіть до руйнування власної природи [109, с. 396]. Фактично цілеспрямованість є метаантропологічною категорією і веде людину із ордологічної сфери у трансцендентальну, що є вищою доцільною метою набуття блага, здобуття щастя.

Вважаємо, що **цілеспрямувальне правило розвитку канонічно-правового світогляду** полягає в тому, **щоб людина намагалася набувати сенсильно зумовленого онтологічного вищого рівня буття у трансцендентальному вимірі.**

Стає зрозумілим, що канонічно-правовий світогляд скеровує людину до двоступеневого буття: елементарного і вищого. Кожна людина (за винятком перших людей) народилася для проживання в елементарному, тобто першому бутті. Тут формується ордологічна, екзистенціальна та трансцендентальна сфери першого буття. Цим формуванням керує світогляд, який впливає на сенсильний стан людини. Почуття людини залежать від того, що людина закладає в свою екзистенцію, яке світобачення вона сповідує. Часом, не задумуючись над цим процесом, вона може нанести собі добро або зло назавжди. Річ у тому, що в житті людини часто проявляються симптоми нехтування вищим, другим буттям, яке можна назвати надбуттям. Це, зокрема, відбувається тоді, коли вона не поділяє духовної енергії суспільства, його онтологічної інформаційності. Натомість піддається духовно отруйним впливам влади, яка про вище буття здебільшого не додумується, оскільки воно ніби далеко – у трансцендентальному майбутті, а в ордологічній дійсності треба вирішувати господарські, побутові та інші матеріальні проблеми. Тому з'являється забуття про онтологічно вищий рівень буття, неправильно посилаючись на те, що життя людині дається один раз. Але цей один раз є лише в елементарному, тимчасовому бутті. Про вище, постійне буття людина або не знає, або не хоче знати, або неспроможна знати. Все залежить від сповідання цілеспрямованого правила розвитку свого канонічно-правового світогляду.

Світоглядні питання утворюють цілу систему розумінь власних світосприйняттів. Кожна людина має право на власний погляд. Проте не кожний погляд на світ є канонічним. Тому для цього існує **академічне правило розвитку канонічно-правового світогляду**.

Множина світоглядних сфер складається із індивідуальних трансцендентальних фундаментів, абстракційних детермінантів, сутнісних символів, аналізу природно-надприродних явищ та багато інших факторів, які призводять до умоглядних узагальнень, емоційних рефлексів.

Трансцендентальні фундаменти утворюються із розуміння функціонування світу, визначення для себе природно-надприродного ядра праворозуміння, сповідання нарративних ідейних світоглядних переконань та ін. Тобто трансцендентальний фундамент дає відповідь на запитання: від чого відштовхується людина в своїх духовних проблемах, які закони розвитку світогляду є переконливими і яка методика опановує людиною у визначенні своєї онтологічної перспективи. Для цього існують різні абстракційні детермінанти, які формує філософія права та канонічне право. Під впливом цих детермінантів людина мимовільно визначає для себе різні сутнісні символи. Це відображається у її колекції, захопленнях, уподобаннях. Звичайно, володіючи знаннями про ці символи, людина заглиблюється в аналіз природно-надприродних явищ природи, суспільства, держави, що і визначає трансцендентальний фундамент, який скеровує людину у вище буття.

Із кожної світоглядної сфери можна вивести певне правило розвитку бачення світу. Будемо намагатися знайти найбільш універсальне таке правило, яке є академічним.

Маємо переконання в тому, що **академічне правило розвитку канонічно-правового світогляду формується так: у діалектичному світобаченні унормування почуттєво-правових абстракцій реалізуються вибором аргументованих канонічно-сутнісних метанаративів**.

Людина мимовільно формує у своїй діалектичній сенсильності спектр, умовну мозаїку фактів для уявлення про цілісний світ. Ці дрібні спостереження в результаті визначають світогляд людини, хоча в цих діях містяться й хибні елементи, сумнівні висновки. Тому утворювана сенсильна система про світ потребує не тільки стартового, а й поточного нормування. Унормування абстракцій є академічним процесом, який ґрунтується на природно-надприродних нормах, звичаєвому праві, метафізичних абстракціях. Для канонічно-правового світогляду необхідне унормування на основі канонічного права, на міцній вірі. На основі канонічного права, віри у людини формуються світоглядні нарративи. Наявність цих нарративів зумовлена аргументацією вибору однієї з існуючих світоглядних каноністик, які здебільшого відображають певну конфесію чи віру взагалі. Вибрана аргументація буде сутнісною для конкретної людини і зумовлюватиме сповідане академічне правило світогляду.

Плекальне правило розвитку канонічно-правового світогляду впливає із культурологічних засад життєдіяльності. Адже культура – це результати діяльності людини, в цьому випадку духовно-моральної, яка визначає відповідну систему поглядів, яку потрібно всіляко розвивати і наближувати до онтологічності.

Духовно-моральна система поглядів на світ має свою природу і джерело. Зокрема, природа поглядів ніби закодована у душі людини, в її серці, а джерело – у вродженій справедливості. Перед людиною існує завдання – розвивати подаровані духовно-моральні компоненти протягом всього життя. Звідси й впливає почуття плекальності у культурології.

Відомо, що синонімами слова плекання є виношування, вирощування, леліання. Ідеться про дбайливе ставлення до набуття моральних почуттів, які визначають світоглядну поведінку людини. Плекання морального світогляду, етичних поглядів починаються із періоду годування дитини груддю. Цей процес насичений любовним переданням збережених в пам'яті, серці матері погляду на життя, виношування думки про щасливу долю, розвиток родинних моральних настанов та ін.

Можна зробити висновок, що **плекальне правило розвитку канонічно-правового світогляду** полягає в тому, що **людина перебуває у постійному й дбайливому процесі доповнення онтологічних поглядів у земному світі та вищого буття у метафізичному світі.**

Земне життя людини мимовільно скеровує її до пізнання світу, набуття певного правового світогляду. Набуття здійснюється на основі дошкільних і шкільних відомостей шляхом виховання. У дорослому віці людина доповнює свій шкільний правовий світогляд новими відомостями про світ. Цей процес вона здійснює впродовж всього життя, тобто постійно. Але набуття світогляду повинно здійснюватися під контролем канонічного права, оскільки онтологічним є перехід у вище буття, а дотримання поглядів, які випливають із суспільних та державних наративів, не достатньо для канонічності. Потрібно переглядати набутий світогляд з позицій церковних наративів і самостійного піклування про цей процес. У результаті ми отримуємо плекання канонічно-правового світогляду, що є обов'язковою вимогою. Плекання любов'ю до всього світоглядного визначає життєву позицію людини про реальну надприродність. За допомогою вищих трансцендентних сил існує зв'язок земного світу з метафізичним світом. У цьому зв'язку перебуває й людина. Вплив трансцендентних сил на людину відбувається ефективно тоді, коли вона володіє вищою сенсильністю і канонічністю. Для цього необхідна вища ступінь любові і дбайливе плекання свого світогляду. Онтологічний правовий світогляд немислимий без уявлення себе в метафізичному світі.

Отже, правила розвитку канонічно-правового світогляду беруть початок з пізнання себе як мікровсесвіту. Порівняння, зіставлення мікровсесвіту і Всесвіту потребує, щоб інтелект людини прислухався до природи. У цьому прислуханні виникають прогалини, які допомагає бачити і виправляти: освіта, педагогіка. З'являються світоглядні судження про потребу канонічно-правового життя. Нехтування цим висновком призводить до викривлення людської природи через її канонічно-правовий світогляд. Зрозумілі й ті таємниці канонічно-правового світогляду, те проникливе самоспоглядання, сповідує ту герменевтику світогляду, яку дозволяють її надприродні сили. Варто зауважити, що канонічно-правовий погляд на світ у діалектиці є єдиним, який сприяє набуттю онтологічного наративу метафізичних діянь людини як надприродної особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейський словник філософій (2011): Лексика перекладностей. Пер. з фр. Багатотомне видання. Т. 2. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 488 с.
2. Нестеренко В. Г. (1995). Вступ до філософії: онтологія людини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Г. Нестеренко. К.: Абрис, 336 с.
3. Гудінг Д., Леннокс Д. (2003). Світогляд: для чого ми живемо і яке наше місце в світі. Пер. англ. і рос. М. Жуколюка. Багатотомне видання. Том перший. К. УБТ, 416 с.
4. Філософський енциклопедичний словник (2002). / за ред. В. І. Шинкарука. К.: Абрис, 744 с.

5. Петрушенко В. (2011). Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: “Магнолія 2006”, 352 с.
6. Ринікер Ф., Майер Г. (1999). Библиейская энциклопедия Брокгауза: [пер. с нем. В. Иванова и др.] / Под ред. В. Цорна / Ф. Ринікер, Г. Майер. Кременчуг: Християнська зоря, 1120 с.
7. Сливка С. С., Романова А. С. (2018). Філософія права: навчальний посібник / С. С. Сливка, А. С. Романова. Вид. 3-є, перер. і доповн. Львів: Ліга-Прес, 316 с.

REFERENCES

1. Yevropeyskiy slovnyk filosofii: [European dictionary of philosophies] Leksyka perekladnostei. Per. z fr. Bahatotomne vydannia. T. 2. K.: DUKh I LITERA, (2011). 488 p.
2. Nesterenko V. H. Vstup do filosofii: ontolohiia liudyny: [Introduction to philosophy: human ontology] navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh uchbovykh zakladiv // V. H. Nesterenko. K.: Abrys, (1995). 336 p.
3. Hudinh D., Lennoks D. Svitohliad: dlia choho my zhyvemo i yake nashe mistse v sviti. [Worldview: what we live for and what is our place in the world] Per. anhl. i ros. M. Zhukoliuka. Bahatotomne vydannia. Tom pershyi. K. UBT, (2003). 416 p.
4. Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]// za red. V. I. Shynkaruka. K.: Abrys, (2002). 744 p.
5. Petrushenko V. Filosofskiy slovnyk: terminy, personalii, sententsii. [Philosophical dictionary: terms, personalities, maxims] Lviv: “Mahnoliia 2006”, (2011). 352 p.
6. Rynyker F. Maier H. Bybleiskaia entsyklopedyia Brokhauza: [Brockhaus Bible Encyclopedia] [per. s nem. V. Yvanova y dr.] / Pod red. V. Tsorna // F. Rynyker, H. Maier. Kremenruh: Khrystyianska zoria, (1999). 1120 p.
7. Slyvka S. S., Romanova A. S. Filosofii prava: [Philosophy of law] navchalnyi posibnyk/ S. S. Slyvka, A. S. Romanova. Vyd. 3-ie, perer. i dopovn. Lviv: Liha-Pres, (2018). 316 p.

Дата надходження: 01.05.2023 р.

Stepan Slyvka

Lviv Polytechnic National University,
Professor of the Department of Theory and Philosophy
of Law and Constitutionalism
Institute of Law, Psychology and Innovative Studies
Doctor of Law, Professor

RULES FOR THE DEVELOPMENT OF THE CANONICAL LEGAL OUTLOOK

Pedagogy is not the same. The main reason for the contradictory, different contents of the science of pedagogy in the methodology, presentation of the material. The methodology of scientific and didactic thought depends in most cases on the worldview of the author. In spiritual pedagogy, the canonical-legal worldview dominates. This worldview forms pedagogy on an ontological and spiritual basis.

The concept of worldview (worldview, worldview) is of German origin. In the Greek language you can find – cosmotheory. All attributions of authorship are caused by different interpretations – from an intuitive vision of the world to its interpretation [1, p. 347]. a worldview is not only an “overview” of the world, but something much bigger and more essential than that. A worldview is a certain image of the world, but also a certain projection of human experiences, aspirations, and expectations onto the world. At the same time, it is a certain effort, a certain mobilization of a person’s internal resources, prompting and directing him to be involved in the world. According to the level of its organization, worldview can be divided into worldview, worldview, and worldview. World perception is a person’s attitude to the world, world perception is an image of the world. And world understanding is a close combination of world explanation and world interpretation. Relates world perception, world perception and world understanding, world transformation [2, p. 76, 82–84]. In addition, the outlook

should be organic. This means that everyone should consider and without any pressure to accept certain views on the world. No one has the right to impose his worldview by force [3, p. 22]. Organicity emphasizes the natural properties of views on the world and its assessment. Thoughts about nature and society in it are a regularity of a person. Man feels the need to feel the integrity of the universe and his place in it. Taking into account the above features of worldview, the following definitions exist in philosophy: worldview is a person's self-determination regarding his place in the world and his relationship with it [4, p. 569]; it is a set of developed generalized ideas, views, beliefs of a person about the world, himself, his place in the world and his purpose [4, p. 184–186] and others. Possessing such concepts about the worldview, we can start thinking about the canonical-legal worldview. Of course, it should be taken into account that there are different types of worldviews, among them apophatic, kataphatic, narrative, mythological, religious, philosophical, etc. We will pay special attention to the canonical legal worldview.

The starting point will be that man is the image of God, which corresponds to the cataphatic (affirmative) worldview. You need to look at the world from the point of view of the preservation and development of nature, from the point of view of good (good), canonical law. It should be taken into account that man is the last in the creation of the world, therefore all the laws of the universe determine human meta-anthropology. Man, as the image of God, perceives the world by faith, feelings and reason without a special driving force, since this is his ontological status. Therefore, the following definition can be formulated:

The canonical-legal worldview is the endowment by the Higher Powers of man of the natural and supernatural gift of intelligibly and sensibly realizing oneself in the image of God, who is subject to all the laws of creation of the world and life in it and responsibility for its harmony.

That is, the empowerment to know and the responsibility for the illegality of this knowledge is the main requirement of the canonical-legal worldview. It goes without saying that human knowledge of the world has ontological limits.

Let's consider the components of the canonical-legal worldview: the metaphysical gift of human perception of reality; man in the world as a projection of higher forces, the unity of the laws of the universe and human development, ontological laws of human life on earth, man's responsibility for the integrity of the universe.

The metaphysical gift of human perception of reality is real. The special gift of knowing the world stems from the fact that a person is defined by ordological, existential and transcendental dimensions. The ordological dimension requires a natural mind from a person, i.e. intelligible principles that give him the opportunity to understand and organize his practical life, the gift of self-control, intelligent realization of the surrounding natural goods, a metaphysical understanding of nature gives grounds for asserting that a person ontologically perceives reality in the ordological dimension. The gift of reason, wisdom and especially intellectual sensitivity is needed here. These gifts of God are placed in every person, but not every person correctly develops his canonical-legal worldview on the basis of this.

Key words: worldview; pedagogy; responsibility; man; ontological laws.